

Med glasbo in dolžnostjo

Kadar se pogovarjamo o glasbi, se zdi, da moramo nujno govoriti o človeku. Ljubiti nežne svetle tone, pomeni na obrazu zarisano mehko, krepak navdušujoč fortissimo trga spono, prebuja zaspale misli. Trobentačev solo v prvem mraku, v nečnem šelestenju vetra, rojeva spoznanja. V tišini glasbe se najbrž približujemo resnici, da smo ljudje samo ljudje. Srečen tisti, ki taka občutja lahko tišočkrat doživlja. Tovariš Leander Pegan je med njimi...

• Življenjska pot Leandra Pegana se je začela leta 1913 v Trstu ter se nadaljevala s klavirnim otroštvom v 10-članski družini na Vipavskem. Za mehanika se je učil v Ajdovščini pri mojstru, ki je vajencem rad nalaгал obilo dela:

• »Se tole boš, pa še tole in tole...«

• »Ja,« je rekel mladi Leander: »Saj bom, le morem ne... Lačen sem...«

• 1931 se je znašel v Jugoslaviji. Delal je marsikaj, bil za hlapca, zidarja, popraviljal je šivalne stroje... 1941 se je javil v Primorsko brigado prostovoljcev, vendar so že v Zagrebu klavirno kapitulirali. Nikoli ne bo pozabil, kako zaničljivo so na Illici ustaši teptali kape predajajoče se vojske. 1944 so ga aretirali Nemci, najprej temeljito pretepli, ga odpeljali v Dachau, od tam pa v Litomerice:

• »Ostal sem živ... Volja, želja... Gojil sem vroče upanje, hotel sem se vrniti. Doma sem imel ženo in dva otroke. Uspelo mi je, 27. maja 1945 v jutranjih urah sem se vrnil k družini... Tehtal sem komaj 54 kilogramov...«

• Od takrat dalje je Leander Pegan živel z glasbo. Svojo glasbeno pot, navdušenje nad črnimi znamenji med črtovjem je seveda izpričal že veliko prej. Še v Vipavi mu je Martissa Nicolo dejal:

• »Fant, ti moraš študirati glasbo...«

• Pogosto so male pokavčke, ki so vneto pihali v instrumente, oblačili v fašistične uniforme in so igrali marsikaj. Vendar je bila slovenska zavest močnejša, upali so si zapeti prelepe slovenske pesmi. Kazen je bila četrta litra ricinusovega olja...

• 1932 se je vpisal na ljubljanski konzervatorij. Tega leta je z delavsko godbo ZARJA obiskal tudi sokolsko slavje v Pragi:

• »Bilo je enkratno. Tam na Primorskem še ziniti nisi smel slovensko, tu v Pragi pa se je odvijala veličastna manifestacija slovanstva. Črno in belo...«

V tiste čase sodi večkratno igranje z ansamblom Bojana Adamiča, kmalu pa je bil nastavljen tudi kot pozavnist v Ljubljanski Operi:

• »V hiši sem bil hkrati najboljši in najslabši, bil sem pač edini. Niko Štritof me je nekoč poklical: »Pegan! Prav ni bilo, ampak ton je pa bil...«

Po vojni je služboval tudi v Filharmoniji. Igral je pod taktirko znanih dirigentov kot Karavallja, Sassonija, Kurza, Matičića. Matičića postavlja v sam svetovni vrh:

• »Nekateri naši dirigenti so radi spraševali, zakaj lahko ansambel z imenovanimi igra tako dobro? Najbrž bi si morali na to vprašanje odgovoriti kar sami...«

• Takoj po vojni se je Leander vrgel na delo. Najprej je ustanovil godbo na pihala »Hinko Smrekar«. V tej prvi mladinski godbi so sploščka nekateri fantiči nastopali celo bosi. Združevala je napredno delavsko mladino in 1. maja 1950 so mladi godbeniki navduševali občinstvo v takratni Coni B, Hrvaški in nazadnje bili povabljeni za mesec dni tudi v Beograd. Zgodilo se je, da so v 21 dneh imeli 22 koncertov...

• Litostrojski sekretar Jože Curk in takratni predsednik sindikata Murovec sta ga

jela nagovarjati, naj ustanovi godbo »LITOSTROJ«. Kmalu so jo ustanovili in z litostrojsko pihalno godbo je tovariš Pegan doživel svoje najlepše, pa tudi najgorenkejša trenutke... Ej, kako so vriskali klarineti, peli tenorji in sikale trobente. Bilo je trdo delo, iz nič je zrasel ansambel:

• »Kakšnega fantina sem ulovil kar na ulici, pa tudi na tramvaju. Pisati je bilo treba priredbe, razmnoževati note, učiti neuke. Še dandanes iz gasbenih šol pihalne godbe dobivajo malo kadrov. Zdi se, da v nekaterih okoliših še vedno podpirajo malomeščansko delovanje glasbenih šol. Radi bi videli, naj bi mladina igrala sama zase, v ozkem krogu, za zaprtimi vrati, kar pa seveda ni več v duhu časa. Ponekod celo zahtevajo, da v »pleh muziki« ne smejo igrati; utegnili bi se menda pokvariti.

• Seveda povsod le ni tako. Navsezadnje si mladi želijo nastopati. Kaj pomeni vsakodnevno drgnjenje instrumenta, če pridobljene spretnosti ne more nikjer pokazati? Ali pa morda kvečjemu enkrat letno na šolski produkciji? V Litostrojski pihalni godbi so začeli naši nekateri najboljši glasbeniki kot Grčar, Falout, Oman... Skodilo jim ni!

• Vendar pa je življenje tudi trpko, predlani so tovariša Pegana iz litostrojske godbe na pihala čisto nenadoma odslovili. Če danes

o tem razmišlja, to slovo ni bilo lepo, dostojno, morda bi temu postopku rekli lahko kar brca:

• »Po toliko letih dela sem se nenadoma počutil zgubljenega, bilo mi je težko in vse preveč sem premišljeval. Eh, če bi ne bilo majhnih zlobnih krivic, bi bilo življenje mnogo lepše...« Zdaj vodi perspektivno godbo na pihala v Kamniku. Vesel in srečen je tam. Kdaj je najlepše?

• »Kadar fantje in dekleta dobro zaigrajo. Lepo je bilo tudi leta 1958 na Sutjeski, ko smo predsednikoma Titu in Naserju udarno vžgali »Na juriš«. Tovariš Tito je postal in rekel: »Bogati, vidi kako ovi dečki sviraju...«

• Srečen? Zakaj ne? Lepo živim... »Tovariš Pegan ima za dobri dve pesti odlikovanj in različnih priznanj:

• »Z leti, kaže, pridejo tudi priznanja...« Kadar pa odločno zgrabi dirigentsko palčico in švisne z njo skozi zrak, postane nenadoma neizprosno trd:

»Moje delo se izraža skozi glasbo...«

Bogomir Šefić

Razstava male plastike v Colorju

V medvoški tovarni barv so letošnjo jesen odprli vrata umetnosti.

Novembra, točneje od 5. do 17., bodo v sejnih prostorih stare tovarne v Medvodah priredili razstavo male plastike kiparja Naceta Ribiča.

Umetnik je študiral na beograjski Akademiji primjenjenih umetnosti pri prof. Radu Stanoviću, bivšem učencu velikega mojstra Meštrovića. Sodeloval je na skupnih razstavah, imel pa je tudi dve samostojni: v kleti Prešernove hiše v Kranju in v prodajni galeriji Borec v Ljubljani.

Njegova dela, od 20 do 60 cm visoke lese-ne plastike, predstavljajo močno stilizirane like; med njimi najdemo ribiča, orača, sejalca, muzikanta, skupine treh zajete v kolu, družine in druge. Mehka zaobljenost oblik, linija, ki prehaja iz ravnega v nežno okroglost glave, rok — iz vsega diha preprosta, a močna življenjska avtorjeva izpovednost, ki je doumljiva za vsakega, tudi neukega obiskovalca.

Avtorjev material je les, ki ga obdeluje z lubeznijo, pozna ga, izkorišča oblike narave, letnice in rasti, ki jim tako le doda dušo in lasten pomen.

Razstava bo odprta vsak dan, razen nedelje, od 15. do 18. ure.

F. Erman